

DYSZEĆ (25) *vb impf*

e prawdopodobnie jasne.

inf dyszeć (2). ◇ *praes 1 sg* dyszę (2). ◇ *3 sg* dyszy (9). ◇ *3 pl* dyszą (3). ◇ *praet 1 sg m* -m dyszał (2). ◇ *3 sg m* dyszał (3). ◇ *fut 3 sg m* będzie dyszał (1). ◇ *con 3 sg m* by dzyszał (1). ◇ *part praes act* dyszący (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z tych samych przyładów) – XVIII w.

1. *Głośno, ciężko oddychać pod wpływem zmęczenia, dużego wysiłku albo silnych wrażeń; anhelare* Mącz, Calag, Cn; *spirare* Calag, Cn; *ilia ducere a. trahere, vix sufferre anhelitum, vehementer et crebro spirare* Cn (8) : Przbieżał diśfącz do krati *RejRozm* 403; *Mącz* 10a; *Calag* 423; dyfzy w rośkofzy. *JanNKar* G2v.

dyszeć od czego (1): Tedy dyfiał Iezus od prácé *OpecŻyw* 107v.

Szereg: »ciężko tchnąć albo dyszeć« (1): Gdy koń ciężko tchnie albo dyfzy: Weźmi oleiu konopného/ á zmiéřzay ze pśią krwią nápoły/ námázuyże tym koniowi żyły na pierśiach. *SienLek* 170.

a. *Sapać, chrapać* (2) : pan [*pijany*] theż gdzieś dawno zá płotem albo pod ławą dyfzy. *RejZwierc* 61; Coż ma dármołeg co na piecu dyfzy/ Iedno wřzy we łbie/ pod kołnierzem myřzy. *RejZwierc* 22lv.

2. *Oddychać* (4) : Ni oczy widźieć/ ni vřzy chcą słyřzeć/ Ni vřta mowić/ ani nozdrze dyřeć *RybGęřli* D.

Zwrot: »cicho, ledwie dyszeć« = *omdlewać, być na poły umarłym* (2 : 1): A od wielkiew radofci prawie ledwie dyřę *RejJóz* K2v; (*did*) Sumnięnie iż kupiec omdlal mowy pořlowy aby Czo řnim o pienyądze mowyl (—) [...] Vyrzys yzecz wnet vřlyřchy Choć tam leżącz czycho dyřzy. *RejKup* f4, f4v.

3. *Być ukrytym, kryć się, taić; czaić się; suspicere* Cn (13) : Y czart fię hein řtojacz řřkrobie Barzo nierad otem řlyřly A zdalika řtoyącz dyřly Bo to řwietey Krwie rozlianię Starło jego panowanię *RejKup* Ddv; A nie rořkofřze to być w pokoiu [...] od káždego niewidomego nieprzyiacielá řwego? Iuż czárt z dáleká dyřząc á dziwuiąc řie ząglądác muři *RejZwierc* 173v.

dyszeć przed czym (1): (*marg*) Czárt iáko řie řłow z wyřarą boi. (—) Káždy s tych przed tą wiářą wierz mi będyze dyszał. *RejWiz* 166v.

dyszeć gdzie (9): Ano řie okręť miece s řtrářznemi bálwány/ Wierę iákoř nie dobrze Więc z nářzymi pány/Ktorzy ták niebeřpiecznie bogáctwá řzukáią/ Dyřzą drudzy pod deřzczką Bárbárki wołáią. *RejWiz* 13; Iuż Więc kto co popádnie káždy w řwoy kąt nieřie/ Iuż drudzy potomkowie dawno dyřzą w leřie. *RejWiz* 58v, 33v, 191 v; A ten teř nie czekáiąc áby mu odpifał/ Dunął w lás/ tám gdzieř zá krzem wyglądáiąc dyřzał. *RejZwierz* 11v, 142; *RejZwierc* 66v; Lázarz on řwięty/ kiedy znowu ożył/ Nápiřał xięgi/ w które wřzytko włóżył/ Cokolwiek widział/ albo co y řlyřzał Na onym řwiećie/ gdy pod ziemią dyřzał. *KochFr* 63, 63.

W charakterystycznych połączeniach: dyszeć w kącie, za krzem (2).

W przen (3) : Pátrz by ná duřzy więcey/ brudu nie przywrzáło. Bowięcmi to ná wirzchu/ przydzye řpłokác řnádnie/ Gorřze tám to przewáry/ co tám dyřzą ná dne. *RejZwierz* 142; *Bellum involutum pacis nomine*, Pod ymieniem pokoyu pewna woyná dyřzy/ tayi řie. *Mącz* 507a; *Azař* nie náwiefza kołnierzow Liřich páchołkom ná řzyi/ á w tyle bářan dyřzy *RejZwierc* 66v.

Synonimy: 1. *sapać, ziać*; 3. *kryć się, taić się*.

Formacje współrdzenne cf DYCHAĆ.

Cf DYSZĄCY, **DYSZENIE**

JW